

Ks. GINTER DZIERŻON
UKSW, Warszawa

PROBLEMY SYSTEMATYZACYJNE ZWIĄZANE
ZE ZRÓŻNICOWANIEM ZACHODZĄCYM POMIĘDZY DEKRETEM
POSZCZEGÓLNYM A RESKRYPTEM W KODEKSIE PRAWA
KANONICZNEGO Z 1983 R.¹

1. WSTĘP

W Kodeksie Jana Pawła II z 1983 r. pojawiła się nowa typologia poszczególnych aktów administracyjnych². W Kodeksie pio- benedyktyńskim z 1917 r.³ funkcjonowały jedynie regulacje dotyczące reskryptów (kan. 36-62 KPK/17); nie występowały natomiast regulacje dotyczące dekretów. W zbiorze tym ustawodawca poświęcił trzy kanony nakazom (kan. 24, 1933 § 4, 2225 KPK/17)⁴.

W obecnie obowiązującym Kodeksie w kan. 35 KPK prawodawca mówi o dekretach, nakazach oraz reskryptach. Według kan. 49 KPK, nakaz prawny jest jedną z form dekretu poszczególnego. Z treści kan. 59 § 1 KPK wynika, że w skład reskryptów wchodzi przywileje, dyspensy i inne łaski.

Wprowadzenie nowej typologii aktów wskazanych w tytule opracowania niesie jednak pewne problemy systematyzacyjne związane ze zróżnicowaniem zachodzącym między tymi kategoriami aktów. Rodzi się bowiem pytanie o kryteria różnicujące te akty?

Ustawodawca w kan. 48 i 59 § 1 KPK ujął definicje legalne dekretu poszczególnego i reskryptu, określając w nim elementy charakterystyczne tych aktów. W kan. 48 KPK stwierdził on: „Przez poszczególny dekret należy rozumieć akt administracyjny, wydany przez kompetentną władzę wykonawczą, w którym zgodnie z przepisami prawa zostaje podjęta decyzja w poszczególnym przypadku albo ma miejsce powierzenie, które ze swej natury nie suponuje wniesienia przez kogoś

¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej: KPK].

² Por. T. Amann, *Der Verwaltungsakt für Einzelfälle. Eine Untersuchung aufgrund des Codex Iuris Canonici*, EOS Verlag, St. Ottilien 1997, s. 45.

³ *Codex Iuris Canonici Pii X Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritatae promulgatus*, Typis Polyglotis Vaticanis 1933.

⁴ Por. A. Interguglielmi, *I decreti singolari nell'esercizio della potestà amministrativa della Chiesa particolare*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2012, s. 117.

prośby”. Z kolei w kan. 59 § 1 KPK stwierdzono: „Przez reskrypt należy rozumieć akt administracyjny wydany na piśmie przez kompetentną władzę wykonawczą, którym – zgodnie z jego naturą – udziela się przywileju, dyspensy, czy innej łaski”.

Wobec takich zapisów rodzi się zasadnicze pytanie: czy komponenty wyartykułowane w tych kanonach pozwalają w sposób precyzyjny określić różnicę zachodzącą między dekretem a reskryptem? Aby odpowiedzieć na tak określone zamierzenie badawcze, w pierwszym rzędzie trzeba rozważyć problem ujęty w formie pytania: czy elementy wymienione w przytoczonych definicjach legalnych, takie jak: inicjatywa wydania aktu, przedmiot aktu, władza kompetentna do wydania aktu, formalny charakter aktu rzeczywiście różnicują dekryty i reskrypty? Zarazem trzeba podkreślić, iż tak ujęty cel badawczy nie wyczerpuje całej złożoności zagadnienia. We współczesnej doktrynie bowiem rozważa się także kwestie pochodne pozostające w ścisłym związku z zagadnieniami zasadniczymi, takie jak: problem celu i motywacji tego typu aktów.

2. PROBLEM INICJATYWY ZWIĄZANEJ Z WYDAWANIEM AKTU

Analizując zapisy kan. 48 i 59 § 1 KPK, nietrudno spostrzec, iż z definicji w nich zawartych wynika, iż pomiędzy dekretem a reskryptem zachodzi różnica wynikająca z inicjatywy związanej z wydawaniem tego typu aktów; w przypadku dekretu nie zakłada się wniesienia przez kogoś prośby; reskrypt natomiast supone wniesienie takiej prośby. Niektórzy kanoniści, głównie niemieckojęzyczni, uważają, że wymieniony komponent jest istotnym elementem różnicującym dekryty poszczególne i reskrypty. Rozróżniają oni zatem pomiędzy aktami niezależnymi, jakimi są dekryty (*unabhängiger Verwaltungsakt*) oraz aktami zależnymi, do których zaliczają reskrypty (*abhängiger Verwaltungsakt*)⁵.

Należy jednak zauważyć, że wskazana dyferencja nie jest ostra, gdyż założenia ujęte w definicjach legalnych analizowanych kategorii aktów nie do końca przystają do założeń systemowych. Jest prawdą, że dekryty poszczególne z reguły są wydawane z własnej inicjatywy przez kompetentną władzę. Niemniej jednak w Kodeksie występują rozwiązania nieco odmienne. Na przykład, w kan. 579 KPK postanowiono, iż biskupi diecezjalni mogą erygować dekretem formalnym instytucje życia konsekrowanego po niezbędnej konsultacji ze Stolicą Apostolską⁶. Z kolei, w kan. 57 § 1 KPK nie wyklucza się możliwości wniesienia przez kogoś prośby w sytuacji, gdy ustawa nakazuje wydać dekret, a władza nie wypełniła w określonym czasie nałożonego przez prawo obowiązku wydania takiego aktu⁷.

Jak już wiadomo, zgodnie z założeniami systemowymi, reskrypt wydawany jest na czyjąś prośbę (kan. 59 § 1 KPK). O tym warunku jest też mowa w kan.

⁵ Por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht*, t. 1, Ferdinand Schöningh Verlag, Paderborn-München-Wien-Zürich 1991, s. 228; T. Amann, *Der Verwaltungsakt...*, s. 45.

⁶ Por. E. Labandeira, *Trattato di diritto amministrativo canonico*, Giuffrè Editore, Milano 1994, s. 310.a

⁷ Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio de derecho administrativo canónico*, EUNSA, Pamplona 2001, s. 196; A. Interguglielmi, *I decreti singolari...*, s. 138.

60 i 61 KPK. W kan. 60 KPK skonstatowano, iż „Każdy może uzyskać jakikolwiek reskrypt, jeśli mu tego wyraźnie nie zabroniono”. W kan. 61 KPK natomiast stworzono możliwość uzyskania tego aktu dla drugiego⁸. Trzeba podkreślić, iż tego typu założenia mają jednak charakter generalny, ponieważ w obszarze norm dotyczących poszczególnych aktów administracyjnych znajdują się regulacje, w których zakłada się, że reskrypty mogą być również wydane z własnej inicjatywy (*motu proprio*) (kan. 38 i 63 KPK)⁹. Wobec tego należy zgodzić się z opinią wyrażoną przez J. Canosę, iż zwykle podjęcie decyzji w formie reskryptu wiąże się z odpowiedzią na czyjąś prośbę; trafnie jednak spostrzegł ten hiszpański kanonista, iż naturą tego aktu nie jest odpowiedź, lecz fakt, że jest on aktem administracyjnym¹⁰. Biorąc pod uwagę możliwość wydania reskryptu *motu proprio*, komentatorzy przekonują, iż reskrypt nie jest aktem zależnym, ale jego trzon stanowi autonomiczna decyzja władzy kościelnej¹¹.

Konkludując ten passus, należy podkreślić, iż twierdzenie, zgodnie z którym zasadnicza przesłanka różnicująca dekret i reskrypt wynika z faktu, iż te pierwsze są aktami niezależnymi, drugie natomiast aktami zależnymi, jest skrótem myślowym. Nie przystaje ono bowiem do rozwiązań systemowych stwarzających możliwość wydawania reskryptów z własnej inicjatywy władzy kompetentnej.

Podobnie za uproszczenie należy uznać tezę, iż dekryty nie suponują wniesienia przez kogoś prośby. W przeprowadzonych analizach wykazano bowiem, iż w kan. 57 § 1 i 579 KPK ustawodawca w określonych sytuacjach przyzwala na wniesienie prośby o dekret.

3. PRZEDMIOT AKTÓW

Kolejny problem podejmowany w doktrynie dotyczy kwestii zawartości treściowej aktów. Zgodnie z kan. 48 KPK, kompetentna władza kościelna, wydając dekryty poszczególne, podejmuje decyzje w poszczególnym przypadku, bądź też ma miejsce powierzenie. Przedmiotem reskryptów natomiast są przywileje, dyspensy lub inne łaski (kan. 59 § 1 KPK)¹². Odnosząc się do przytoczonych wyznaczników różnicujących, E. Labandeira stwierdził lakonicznie, że bardzo trudno jest wskazać wyraźnie na granice zachodzące między konceptami tych kategorii aktów¹³. Kanoniści nie wykluczają, iż w poszczególnych przypadkach władza może

⁸ Por. G. Dzierżon, *Controversie relative alla definizione legale del rescritto (can. 59 § 1 CIC)*, w: *La funzione amministrativa nell'ordinamento canonico*, red. J. Wroceński, M. Stokłosa, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Kard. S. Wyszyńskiego, Warszawa 2012, s. 808.

⁹ Por. E. Labandeira, *Trattato...*, s. 310; G. Dzierżon, *Controversie...*, s. 808 - 809.

¹⁰ Por. J. Canosa, *Il rescritto come atto amministrativo nel diritto canonico*, Giuffrè Editore, Milano 2003, s. 160: „Il rescritto viene conferito come risposta, ma la sua natura giuridica non è quella di risposta, ma quella d'atto amministrativo”.

¹¹ G. Dzierżon, *Controversie...*, s. 809.

¹² Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 195.

¹³ Por. E. Labandeira, *Trattato...*, s. 310: „Non è facile stabilire con chiarezza i limiti di questi concetti”.

wydać dekrety, na mocy których udziela się łaski, o której traktuje kan. 59 § 1 KPK; ten zaś, jak już wiadomo, odnosi się do reskryptów¹⁴.

4. WŁADZA KOMPETENTNA DO WYDAWANIA AKTÓW

Dekret poszczególny, jak i reskrypt są poszczególnymi aktami administracyjnymi. Zarówno w kan. 48 KPK, jak i w kan. 59 § 1 KPK prawodawca stwierdził, iż akty te są wydawane przez kompetentną władzę wykonawczą. Zapisy tych regulacji są koherentne z brzmieniem kan. 35 KPK, w którym zapisano, że poszczególne akty administracyjne powinny być wydawane przez autorytety posiadające władzę wykonawczą.

W regulacjach dotyczących reskryptów istnieje jednak z wyjątek od reguły generalnej dotyczący przywilejów. W kan. 76 § 1 KPK bowiem postanowiono, że przywilej może być przyznany przez ustawodawcę, a także przez tego, który dysponuje władzę wykonawczą, jeśli prawodawca wyposażył go w takie kompetencje. Według komentatorów, w tym wypadku nieco odmiennie rozwiązanie wynika z faktu, iż niejednokrotnie tego typu reskrypty wydawane są przeciw prawu¹⁵.

Większość kanonistów utrzymuje, iż przywileje są decyzjami podejmowanymi przez ustawodawców¹⁶. Niektórzy autorzy nie podzielają jednak tego poglądu, rozróżniając pomiędzy aktami legislacyjnymi (*atto legislativo*) i aktami prawodawcy (*atto del legislatore*)¹⁷. Biorąc pod uwagę kanoniczną koncepcję trójpodziału władzy, twierdzą oni, iż przywileje są wydawane wprawdzie przez ustawodawców, ale mocą władzy wykonawczej¹⁸. W tym kontekście należy zauważyć, iż przyjęcie takiej opcji interpretacyjnej rozszerza zakres podmiotów uprawnionych do wydawania przywilejów. Zgodnie bowiem z kan. 135 § 2 KPK władza ustawodawcza może być jedynie delegowana przez władzę najwyższą. Przyjęcie takiej hipotezy prowadzi w konsekwencji do przyjęcia tezy, iż autorytety niższego stopnia jurysdykcyjnego nie mogą delegować władzy ustawodawczej. Opowiedzenie się natomiast za odmienną hipotezą, w myśl której przywileje są udzielane przez ustawodawców mocą władzy wykonawczej, znacznie poszerza krąg autorytetów uprawnionych do udzielenia przywileju w przypadku delegacji władzy, gdyż taką możliwość stwarza dyspozycja kan. 137 KPK¹⁹.

Należy jednak zauważyć, iż taki sposób interpretacji nie do końca jest zgodny z treścią kan. 35 KPK, w którym stwierdzono, iż poszczególne akty administracyj-

¹⁴ Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 196.

¹⁵ Por. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, EDIURCLA, Roma 1999, s. 282; T. Amann, *Der Verwaltungsakt...*, s. 141; T. Jiménez Urresti, *Comentario al can. 76*, w: *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. L. De Echeveria, La Editorial Católica S. A., Madrid 1985, s. 65.

¹⁶ Takie poglądy wyrazili m.in. H. Heimler, H. Pree, F. Urrutia. Szerzej na ten temat: G. Dzierżon, *Controversie...*, s. 809.

¹⁷ Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 241.

¹⁸ Por. A. Bernardez Cantón, *Parte general de derecho canónico*, Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, S. A., Madrid 1991, s. 118.

¹⁹ Szerzej na ten temat: G. Dzierżon, *Kontrowersje wokół definicji legalnej przywileju zawartej w kan. 76 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego*, *Annales Canonici* 7(2011), s. 101-112.

ne, a więc zarówno dekrety, jak i reskrypty są wydawane przez tych, którzy dysponują władzą wykonawczą, z zachowaniem kan. 76 § 1 [pokręśl. G. D.]. Przywołany zapis zdaje bowiem sugerować, iż przywileje są przyznawane w wyniku decyzji władzy ustawodawczej. Mając na względzie występujące we współczesnej kanonistyce kontrowersje doktrynalne, wydaje się, iż w odniesieniu zarówno do dekretów poszczególnych, jak reskryptów bardziej zasadnym byłoby operowanie pojęciem władzy administracyjnej²⁰.

5. FORMALNY CHARAKTER AKTÓW

W doktrynie w zasadzie nie ma wątpliwości co do tego, iż wydawanie dekretów ma charakter formalny, gdyż wydaje się je na piśmie²¹. Podobnie co do reskryptów prawodawca mówi, iż są to akty wydane na piśmie (kan. 59 § 1 KPK). W kontekście tego typu twierdzeń rodzi się jednak pytanie o walor zapisów normatywnych funkcjonujących w Kodeksie? Badając regulacje dotyczące kategorii aktów administracyjnych będących przedmiotem analiz, należy spostrzec, że ustawodawca w kan. 37 KPK znajdującym się w obszarze „Norm wspólnych” stanowi, iż powinny one być wydawane na piśmie. Dyspozycja ta odnosi się zarówno do dekretów, jak i reskryptów. Należy dodać, iż w kan. 51 KPK, występującym w rozdziale II zatytułowanym „Dekrety poszczególne i nakazy”, ustawodawca jeszcze raz odniósł się do tej kwestii, podkreślając, iż akt ten powinien być wydany na piśmie. Analizując treść przywołanych norm, należy zwrócić uwagę, że ich zapisy nie spełniają wymogów określonych w kan. 10 KPK traktującym o ustawach unieważniających i niezadalniających; nie stwierdzono w nich bowiem wyraźnie, że dekret poszczególny do ważności powinien posiadać formę pisemną²². Komentatorzy, opowiadając się za pisemnością jako warunkiem wymaganym do ważności aktu, powołują się na kan. 54 § 2 KPK, w którym postanowiono, iż notyfikacja dekretów następuje w wyniku dostarczenia dokumentu adresatowi²³.

Jak już wspomniano, w kan. 59 § 1 KPK prawodawca postanowił, iż reskrypt powinien mieć charakter pisemny. Wymóg ten nie jest jednak bezwzględny. Zapis tego kanonu, podobnie jak zapis kan. 37 i 51 KPK, nie ma przecież charakteru ustawy unieważniającej²⁴. Pogląd ten znajduje także potwierdzenie w dyspozycji kan. 59 § 2 KPK, w którym stworzono możliwość aplikacji przepisów dotyczących reskryptów do zezwoleń, które mogą mieć charakter ustny.

Podsumowując, należy stwierdzić, iż zarówno dekret, jak i reskrypt powinny być wydawane na piśmie. Warunek ten jest niezwykle istotny dla celów dowodowych. Tego typu twierdzenie nie uwzględnia jednak waloru teoretycznoprawnego

²⁰ Por. A. Miziński, *Pojęcie kościelnego aktu administracyjnego*, w: *Organizacja i funkcjonowanie administracji w Kościele*, red. J. Krukowski, W. Kraiński, M. Sitarz, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013, s. 112.

²¹ Por. E. Labandeira, *Trattato...*, s. 311.

²² Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 233.

²³ Por. tamże, s. 198.

²⁴ Por. G. Dzierżon, *Controversie...*, s. 809.

tego wymogu. W odniesieniu do dekretów poszczególnych przesłanka ta jest wymogiem wymaganym do ważności aktu; inaczej rzecz ma się z reskryptami, ponieważ mogą one również uzyskać skuteczność prawną, jeśli decyzja przez władzę kościelną zostanie podjęta ustnie.

6. CEL WYDANIA AKTÓW

W literaturze przedmiotu wskazuje się, że istnieje zróżnicowanie pomiędzy dekretami a reskryptami ze względu na cel wydawania tego typu aktów. Poruszając ten wątek, T. Amann skonstatował, iż na mocy dekretów podejmowane są znaczące decyzje dla funkcjonowania wspólnoty Kościoła²⁵; wydawane reskrypty natomiast w pierwszym rzędzie dotyczą poszczególnych wiernych lub grupy wiernych w tej wspólnotie²⁶. Podobnie i E. Labadeira, a za nim J. Miras, J. Canosa i E. Baura utrzymują, iż celem bezpośrednim dekretu jest dobro publiczne Kościoła; celem reskryptu jest wprowadzić dobro publiczne Kościoła, cel bezpośredni tego aktu wiąże się jednak z faworyzowaniem wiernego, bądź wiernych²⁷.

Z przytoczonych opinii wynika, iż decyzje, tak w formie dekretów, jak i reskryptów, dotyczą dobra wspólnoty Kościoła pojmowanego jako „communio”. Przy tym należy zauważyć, iż granica natomiast pomiędzy dobrem jednostki a dobrem wspólnym nie jest ostra.

7. MOTYWACJA AKTÓW

Komentatorzy poddają również analizie problem motywacji aktów. W kan. 51 KPK prawodawca podkreślił, iż dekret poszczególny, w którym została podjęta decyzja, powinien zawierać przynajmniej ogólną motywację. Tak wyraźna dyspozycja nie została wprowadzić ujęta w odniesieniu do reskryptów, niemniej jednak w doktrynie utrzymuje się, iż w tego typu aktach powinien także znaleźć się tego typu komponent²⁸.

Poruszając ten problem, E. Labadeira podkreślił, iż autor dekretu w wydanym dokumencie wskazuje na motywy faktyczne (kan. 51, 697, 1742, 1747 KPK); w przypadku reskryptu natomiast odpowiada na motywy podane w prośbie. W jego przekonaniu, prawda ta została też wyartykułowana w kan. 63 §§ 1-2 KPK,

²⁵ Szerzej na ten temat pojęcia Kościoła jako „communio”: M. Żurowski, „*Communio ecclesiarum*”. *Luomo nella comunità ecclesiale delle comunità*, Ius Canonicum 17(1977), s. 209-221; tenże, *Wspólnota kościelna „communio” podstawą prawa kościelnego*, Prawo Kanoniczne 20(1977)1-2, s. 67-85; tenże, „*Communio*” a jedność partykularnej wspólnoty wspólnot, *Analecta Cracoviensia* 10(1978), s. 359-368.

²⁶ Por. T. Amann, *Der Verwaltungsakt...*, s. 45-46: „Im allgemeinen beinhaltet ein Dekret Entschiede von größerer Wichtigkeit für das Leben der Communio. Die initiative geht entsprechend in freier und unabhängiger Weise von der Autorität selbst aus. Durch Reskript werden hingegen Verfügungen getroffen, die vorrangig den einzelnen Gläubigen betreffen”.

²⁷ Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 196; E. Labadeira, *Trattato...*, s. 311.

²⁸ Por. E. Labadeira, *Trattato...*, s. 310 - 311.

dotyczącym problemu subrepcji i obrepcji w prośbie o reskrypt²⁹. W analizie tego wątku nie należy jednak zapomnieć o fakcie, iż ustawodawca w rozwiązaniach systemowych zakłada również możliwość wydawania reskryptów „z własnej inicjatywy” (kan. 63 § 1 KPK); argumentacja zatem przedstawiona przez Labandeirę nie do końca jest satysfakcjonująca. Zasadniczo reskrypt będący aktem władzy z reguły będzie odpowiedzią na czyjąś prośbę; w przypadku natomiast wystąpienia hipotezy związanej z możliwością wydania aktu „motu proprio” jego motywacja będzie związana, podobnie jak w przypadku dekretu, z zaistniałą sytuacją, do której będzie chciała się ustosunkować władza kościelna.

8. ZAKOŃCZENIE

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż wskazywane we współczesnej doktrynie kryteria różnicujące dekret poszczególny od reskryptu są nieostre. Na pozór mogłoby się wydawać, iż zróżnicowanie między tymi kategoriami aktów administracyjnych wiąże się z problemem inicjatywy wydawania tego typu aktów. W opracowaniu tym dowiedziono, iż dyferencja pomiędzy aktami niezależnymi (dekrety) oraz aktami zależnymi (dekrety) nie w pełni przystaje do rozwiązań systemowych. Prawodawca bowiem w systemie kanonicznym dopuszcza możliwość wydania reskryptów z własnej inicjatywy władzy kościelnej (kan. 38 i 63 KPK). Należy zatem przyjąć, iż prośba petenta nie jest elementem istotnym reskryptu, lecz elementem charakterystycznym tego aktu wynikającym z etymologicznego znaczenia terminu „rescriptum”. Co więcej, nie wyklucza się także wniesienia prośby o dekret. Faktycznie zatem, zarówno dekret, jak i reskrypt powstają na mocy autonomicznej decyzji kompetentnej władzy.

Linii demarkacyjnej pomiędzy tymi aktami nie wyznaczają również przedmioty aktów, o których mowa w kan. 48 i 59 § 1 KPK. Komentatorzy nie wykluczają bowiem, że za pomocą dekretu można także udzielić łaski, o której traktuje kan. 59 § 1 KPK definiujący reskrypt.

W artykule poddano także analizie wątek dotyczący problemu władzy kompetentnej do wydania aktu. Wykazano, iż we współczesnej doktrynie nie do końca jest rozstrzygnięty problem, czy przywileje są wydawane przez ustawodawców mocą władzy ustawodawczej czy też wykonawczej (kan. 76 § 1 KPK). Stąd też zasugerowano, iż tak w odniesieniu do dekretów, jak i reskryptów bardziej odpowiednio byłoby operowanie terminem „władzy administracyjnej” jako tej, która jest uprawniona do wydania tego typu aktów.

W przeprowadzonych analizach dowiedziono, iż pewne zróżnicowanie pomiędzy aktami będącymi przedmiotem analiz występuje w kwestii charakteru formalnego aktów. Mianowicie wykazano, iż dekrety do ważności powinny być wydawane na piśmie; pewne odstępstwa natomiast czyni prawodawca w odniesieniu do reskryptów, dopuszczając ustną skuteczność prawną tego typu aktów.

²⁹ Por. tamże.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż dyferencja, o której mowa, faktycznie wprowadzie zachodzi, substancjalnie nie różnicuje ona jednak tych kategorii aktów, ponieważ w tym wypadku idzie jedynie o aspekt formalny aktu.

Poruszanego problemu nie rozwiązuje także odniesienie do celowości dekretu i reskryptu. Wydaje się, iż wskazywane w doktrynie różne cele pierwszorzędne i drugorzędne aktów są niewyraziste. Granica bowiem pomiędzy celami tych kategorii aktów jest labilna. W praktyce wydawanie obu kategorii aktów ma na względzie zawsze naczelne dobro, jakim jest dobro wspólne Kościoła.

Ponadto, należy zwrócić uwagę, iż w Kodeksie istnieją zapisy w których dekret i reskrypt pełnią tę samą funkcję³⁰. Zgodnie z kan. 289 § 1 KPK, duchowni mogą się zaciągnąć do służby wojskowej uzyskawszy zezwolenie ordynariusza; w kan. 289 § 2 KPK natomiast wykonywanie zadań obcych stanowi duchowemu w poszczególnych wypadkach staje się możliwe po zadekretowaniu ordynariusza.

Zakładanej dyferencji trudno też jest dopatrzeć się w odniesieniu do motywów podejmowanych aktów. Zarówno bowiem wydający dekret, jak reskrypt powinien w swej motywacji uwzględnić zaistniały stan faktyczny.

Stąd też, mając na względzie wskazane trudności, autorzy hiszpańskiego komentarza *Compendio de derecho administrativo canónico* stwierdzili generalnie, że akty, które nie są reskryptami są dekretami poszczególnymi³¹. Odnosząc się do badanego problemu, E. Lambadeira podkreślił, iż żadne z prezentowanych kryteriów nie ma charakteru absolutnego; dopełniają się one natomiast wzajemnie³².

W opracowaniu tym wykazano, iż zawarte w kan. 48 i 59 § 1 KPK definicje legalne dekretu poszczególnego i reskryptu nie zawierają wyraźnych elementów różnicujących. Ich zapisy co do elementów istotnych nie przystają w pełni do rozwiązań systemowych. W tym kontekście należy zgodzić się poglądem wyrażonym przez J. Mirasa, że pozostałe komponenty istotne dekretu zostały ujęte w innych regulacjach dotyczących tego aktu administracyjnego (49-58 KPK)³³.

Twierdzenia kanonistów, iż elementem istotnym reskryptu jest prośba o wydanie tego aktu jest zwykłym uproszczeniem³⁴. Tego typu bowiem sposób rozumienia nie bierze pod uwagę faktu, iż prawodawca w rozwiązaniach systemowych dopuszcza możliwość wydania tego aktu z własnej inicjatywy władzy kościelnej. Faktycznie zatem zarówno dekret poszczególny, jak i reskrypt są autonomicznymi aktami władzy kościelnej.

³⁰ Por. tamże, s. 311.

³¹ Por. J. Miras, J. Canosa, E. Baura, *Compendio...*, s. 194.

³² Por. E. Labandeira, *Trattato...*, s. 311.

³³ Por. J. Miras, *Comento al can. 48 CIC*, w: *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, red. A. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, t. 1, EUNSA, Pamplona 1996, s. 548.

³⁴ Por. V. De Paolis, A. D'Auria, *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Urbaniana University Press, Roma 2008, s. 214. Na takim stanowisku stoją autorzy tego „Komentarza” stwierdzając: „È ovvio sottolineare che le petizione di cui si parla è quella intrinseca alla natura stessa dell'atto amministrativo in questione – nel caso, il rescritto – da punto di vista giuridico non è configurabile senza una petizione”.

PROBLEMS CONCERNING SYSTEMATIZATION OF THE DIFFERENCES BETWEEN SINGULAR DECREES AND RESCRIPTS IN 1983 CODE OF CANON LAW

Summary

In the presented study, the author by analysing the content of the definition of legal decrees and rescripts codified in can. 48 and 59 §1 of the CIC, pointed out that these regulations do not contain any explicit components differentiating these categories of acts. In his opinion, the assumptions contained in the definitions do not fully fit many system solutions formulated in other code regulations.

The author of the article proved that the difference between the two categories of acts mentioned in the title becomes clear in their formal aspect because a decree in order to be valid should be issued in a written form. In the case of rescripts, however, the legislator departs from this requirement allowing oral legal effectiveness of this type of legislation. Nonetheless, according to the author, the difference between these two categories of acts is not substantial since, in this case, it only concerns the formal aspect of an act.

Keywords: singular decree, rescript, Code of Canon Law

Nota o Autorze: ks. Ginter Dzierżon, prof. zw. dr hab., Kierownik Katedry Teorii i Norm Ogólnych Prawa Kanonicznego na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała S. Wyszyńskiego w Warszawie. Autor ponad 160 opracowań z zakresu prawa małżeńskiego, norm ogólnych prawa kanonicznego oraz teorii prawa. Napisał m.in.: *Niezdolność konsensualna do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Warszawa 2001 (we współpracy z W. Góralskim); *Niezdolność do zawarcia małżeństwa jako kategoria kanoniczna*, Warszawa 2002; *Nieważność małżeństwa zawartego pod wpływem podstęp*, Warszawa 2004 (we współpracy z W. Góralskim); *Ewolucja doktryny oraz dyscypliny dotyczących przeszkody „różności religii” w kanonicznym porządku prawnym*, Warszawa 2008; *Powierzenie urzędu kościelnego poprzez wybór. Komentarz do regulacji zawartych w Księdze I Kodeksu Prawa Kanonicznego*, Kraków 2012; *Małżeństwo w Kościele katolickim oraz w czterech religiach niechrześcijańskich (judaizm, islam, hinduizm, buddyzm)*, Kraków 2014 (red.).

Słowa kluczowe: dekret poszczególny, reskrypt, Kodeks Prawa Kanonicznego